

Argumentacje transcendentalne. Modele i zastosowania

Argument transcendentalny jest rozumowaniem modalnym, które do pewnego stopnia przypomina schemat wnioskowania *modus ponendo ponens*, dobrze znany z klasycznego rachunku zdań. Przesłanki argumentacji transcendentalnej można przedstawić następująco:

(Przesłanka faktyczna)	p
(Przesłanka transcendentalna)	możliwe, że p tylko, gdy q .

To, jaki wniosek możemy wyprowadzić z nich w sposób prawomocny, było przedmiotem sporów. Rozważano dwie ewentualności:

(Słaby wniosek)	q .
(Mocny wniosek)	Z konieczności q .

Wybór jednej z konkurujących opcji zależy od formalnej interpretacji *Przesłanki transcendentalnej* – którą nazywam także transcendentalnym okresem warunkowym – oraz teorii dedukcyjnej, będącej podstawą jej przekładu. W przypadku rozumowania prowadzącego do *Słabego wniosku*, transcendentalny okres warunkowy można zinterpretować jako implikację materialną, a jako podstawę przekładu przyjąć klasyczny rachunek zdań. Wówczas argumentacja transcendentalna stanowi rozumowanie dedukcyjne i odpowiada po prostu schematowi *modus ponens*. Oznacza to, że nie jest ona rozumowaniem modalnym, a od strony czysto logicznej nie sposób powiedzieć na jej temat nic interesującego. Tym, co dany argument czyni „transcendentalnym”, są materialne własności przesłanki większej sylogizmu. W ten sposób naturę argumentacji transcendentalnej rozumie filozofowie, tacy jak Peter F. Strawson, Ross Harrison czy Jay Rosenberg. Poważną wadą tej interpretacji – dominującej w literaturze filozoficznej – jest to, że w rzeczywistości czyni ona transcendentalny okres warunkowy zbędnym. Chcąc udowodnić jedynie Słaby wniosek, możemy przyjąć przeciw słabszą przesłankę, opuszczając operator modalny umieszczony w poprzedniku implikacji materialnej.

W swoich badaniach proponuję i rozwinę odmienną interpretację argumentacji transcendentalnej jako rozumowania modalnego. W przypadku rozumowania prowadzącego do *Mocnego wniosku*, transcendentalny okres warunkowy można zinterpretować jako implikację ścisłą, a jako podstawę przekładu przyjąć system logiki modalnej *S5*. Wówczas argumentacja transcendentalna przebiega tak, jak poniżej:

(i)	p	(Przesłanka faktyczna),
(ii)	$\Box(\Diamond p \Rightarrow q)$	(Przesłanka transcendentalna),
(iii)	$\Diamond p$	(<i>ab esse ad posse valet consequentia</i> : (i)),
(iv)	$\Box\Diamond p$	(<i>S</i> : (iii)),
(v)	$\Box\Diamond p \Rightarrow \Box q$	(Aksjomat dystrybucji: (ii)),
(vi)	$\Box q$	(Mocny wniosek, <i>modus ponens</i> : (iv), (v)).

Celem projektu jest (a) rozważenie historycznych przykładów argumentacji transcendentalnych – formułowanych od czasów Arystotelesa po dziś dzień, (b) przeprowadzenie analizy porównawczej różnych modeli tych rozumowań, a przede wszystkim (c) zbadanie natury transcendentalnego okresu warunkowego oraz epistemologicznych i metafizycznych zobowiązań, zaciąganych przez argumentację transcendentalną. Wynikiem projektu będzie sklasyfikowanie modeli argumentacji transcendentalnej, które dotychczas przedłożono w literaturze filozoficznej, ich analiza krytyczna, oraz wypracowanie własnej, oryginalnej interpretacji tytułowych rozumowań. Pozwoli to na standaryzację, całkowite lub przynajmniej częściowe sformalizowanie argumentacji transcendentalnej i jej ocenę metodologiczną. Doniosłe znaczenie wyniku planowanych badań podkreśla fakt, że wzmiankowane rozumowania są jednym z najchętniej wykorzystywanych narzędzi filozoficznych. Na tym schemacie opierają się argumentacje sformułowane i szeroko dyskutowane w drugiej połowie XX wieku, do których należą m.in.: argument z języka prywatnego Ludwiga Wittgensteina, argument Donalda Davidsona przeciwko dualizmowi schematu i treści czy też Hilary’ego Putnama argument z mózgow w naczyniu. Wyjaśnienie natury argumentacji transcendentalnej nie tylko pomoże zrozumieć filozofom metodę, którą posługują się w swojej pracy. Przyczyni się również – co najistotniejsze – do ustalenia prawomocności roszczeń poznawczych samej filozofii w tym względzie.